

**ПРО ФОРМУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ С. ВОРОБКЕВИЧА
 РАНЬОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ (1863-1867)**

Борис БУНЧУК,

Чернівецький національний університет імені Ю.Федьковича,
 Чернівці (Україна)

Тетяна НИКИФОРУК,

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»,
 Чернівці (Україна)
 kuryluk235@mail.ru

**ABOUT THE FORM OF S. VOROBKEVYCH'S POETRY
 OF THE EARLY PERIOD (1863-1867)**

Boris BUNCHUK,

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University,
 Chernivtsi (Ukraine),

Tetyana NYKYFORUK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State
 Medical University», Chernivtsi (Ukraine),
 RESEARCHER ID: S – 7000-2016
 ORCID:0000-0001-5365-5578

Борис Бунчук, Тетяна Никифорука. О форме поэтических произведений С. Воробкевича раннего периода творчества (1863-1867). В статье рассмотрено стихосложения украинского буковинского писателя Сидора Воробкевича (1836-1903) раннего периода творчества (1863-1867) в срезе метрики, ритмики, строфики и рифмовки. Показано, что в произведениях поэта второго периода творчества доминирует силлабическое стихосложение (96 %) с преобладанием разноставных упорядоченных форм (поэт разработал 6-складовик, 7-складовик, 8-складовик, 9-складовик, 13-складовик, 14-складовик). В русле силлабо-тоники поэт создал три произведения (4 %). Он использовал четырехстопный ямб, двустопный и четырехстопный цезурированный амфибрахий. Большинство поэтических произведений С. Воробкевича этого периода строфические (93 %). Превосходят монострофические произведения. Засвидетельствовано 8 видов строф (катрен, пятирядник, семирядник, восьмирядник, девятирядник, десятирядник).

В произведениях С. Воробкевича этого периода превосходят женские рифмы (74 %). В 13,6 % стихов чередуются мужские и женские рифмы в разной последовательности. Мужские рифмы засвидетельствованы в двоих произведениях. Дактилические рифмы присутствуют в стихах «Судьба наша, золотая», «Дочка мельника». Превосходят точные рифмы – 85 %; часть приблизительных – 10,4%, часть неточных – 4,6 %. В 22 % произведений все рифмы – точные. Часть глагольных поэтических рифм составляет 37,7 %, разнограмматических – 25,2 %.

Ключевые слова: стихотворение, метрика, ритмика, строфика, рифмовка, силлабика, силлабо-тоника, рифма.

Вступ. С. Воробкевич – український буковинський письменник, композитор, музично-культурний діяч, православний священик, педагог, редактор часописів Буковини, художник. Найповніше талант С. Воробкевича проявився в ліричних віршах, у яких поет, за словами І. Франка, «розсипає велике багатство життєвих спостережень, осяяних тихим блиском широго, глибокого, людського і народолюбного чуття»¹. Характерними рисами поезії Воробкевича є мелодійність, близькість до фольклорних джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання життя і творчості поета були об'єктом розгляду О. Маковей «Загальні замітки про поезію Ізидора Воробкевича», 1909, І. Франка «До історії коломийкового розміру», 1983, М. Івасюка «Жайворонок рідного краю», 1986, М. Юрійчука та П. Никоненка «Сидір Воробкевич: Життя і творчість», 1903, Б. Мельничука «Літературознавче і художнє осмислення постаті С. Воробкевича», 2012, Л. Ковалець «Сидір Воробкевич як

об'єкт нового наукового спостереження», 2012, П. Никоненка «Буковинський жайвір», 2016. У їхніх дослідженнях наявні окремі спостереження віршознавчого характеру.

І. Франко у статті «До історії коломийкового розміру» зазначав: «Коломийковим розміром задля його легкості та співучості користувалися протягом ХІХ віку деякі наші поети та буковинці Федькович і оба брати Воробкевичі»².

У додатку «Загальні замітки про поезію Сидора Воробкевича» до видання творів письменника у трьох томах, О. Маковей стверджував: «Форма его поезій не завжди нас вдовольняє; на наголоси Українці певно не згодяться, хоч они народні, уживані на Буковині; рими часто не всюди добірні (в пісні, правда, не чути так виразно їх), але з тим всім мусимо пам'ятати, що се поет старої школи, а не з новітніх, і що він на свій час та ще на Буковині дав багато і нового і свіжого і ідейного»³. Він звертав увагу на те, що «вірш І. Воробкевича нага-

¹ Franko I. Zibr. Tvoriv [Collected works] u 50 t., Kyiv: Nauk. dumka, 1982, T. 33, P. 114.

² Franko I. Zibr. Tvoriv [Collected works] u 50 t., Kyiv: Nauk. dumka, 1982, T. 39, P. 233.

³ Makovej O. «Zagal'ni zamitky pro poeziyi Izydora Vorobkevycha» [General Notes on Izidor Vorobkevych's. Izidor Vorobkevych's poems], *Vorobkevych I. Tvory*, L'viv, 1909, T. 1, P. 407.

дує Шевченка і Куліша, звідки він взяв і строфу, якої часто уживав: трохеї 3+3, 4+3⁴. На нашу думку, Осип Маковей не зовсім правомірно ототожнював поетову тонізовану силабіку з силабо-тонічними формами.

В. Шабліовський звертав увагу на те, що: «Воробкевич вдало поєднував народнописенні розміри (особливо коломийкові) з літературними силабо-тонічними, використовував невластивий для фольклору анжамбеман (перенесення рядків) тощо»⁵.

Цікавими є спостереження П. Никоненка і М. Юрійчука щодо версифікаційних особливостей віршованих творів С. Воробкевича. Вони зазначають: «Як і в інших творах С. Воробкевича, у цій поезії [“Рекрути”] поряд з досить відчутним впливом фольклору помічається потяг автора до форми літературного вірша. Він, зокрема, komponує шестирядкову строфу з неоднаковою кількістю складів у рядках, а також, взявши за основу десятискладовий пісенний розмір, чітко фіксує у ньому ритмічні наголоси. Внаслідок цього у вірші досить виразно вчувається ритм хорей, місцями іпостасованого стопами пірихія, рідше – ямба». Інші поезії, як, наприклад, “Чом, дівчино, не співаєш?”, “Марно вік мій упливає”, “Ще дитиною в городі рожу посадила”, “Обжинки” тощо за своєю будовою наближаються до форми астрофічного вірша. Вони написані переважно коломийковим розміром, але містять нехарактерні для пісні “перенесення” (енжамбемани), мають досить виразно означені ямбічні та хорейчні стопи»⁶. На нашу думку, висновки авторів щодо силабо-тонічності поетової силабіки вимагають статистичної перевірки.

Метрику, ритміку, строфіку та римування розглянула С. Протасова у працях: «Віршування Ізидора Воробкевича 60-х років XIX століття» та «Версифікація Ю. Федьковича і Сидора Воробкевича 70-років XIX століття».

За спостереженнями С. Протасової: «У творах С. Воробкевича 60-х років домінує силабічне віршування (97 %). Різноскладові твори (63 %) превалюють над рівноскладовими (30 %). Серед рівноскладових поет виробив 6-складовик, 7-складовик, 8-складовик, 9-складовик, 13-складовик, 14-складовик.

Частка строфічних творів (93 %) є значно більшою, ніж нестрофічних, хоча часто автор не поділяє вірш на строфи. Для 54 % катренних творів характерне неповне римування зі схемами ABCB, AbCb, aBcB, abcb. Точні рими у творах становлять 91 %, частка неточних рим становить не більше 4 %»⁷.

У статті ставимо за мету розглянути віршування С. Воробкевича як складову поетики віршованих творів С. Воробкевича першого періоду творчості (1863-1867).

Віршовану спадщину С. Воробкевича цього часу аналізуємо за 73-а окремими поетичними творами із видання О. Маковей. Фіксуємо перевагу силабічних віршів над силабо-тонічними, що у кількісному співвідно-

шенні становить 96 %, а 4 % - силабо-тонічні. Зосередимося на силабічних творах поета. Вони поділяються на монорозмірні, різнорозмірні та поліметричні.

Серед монорозмірних засвідчено шестискладовик, семи-, восьми-, десяти-, тринадцяти- і чотирнадцятискладовик.

Найбільшим сегментом серед монорозмірних структур є чотирнадцятискладовик зі схемою (8+6)2 – 14 %. Такий розмір характерний для творів: “Гуцулка” (1863), “Ой прийшов я до ворожки...” (1863), “Чом так сумно, Україно, твоїми степами?” (1864), “Горить ватра на дарабі...” (1864), “Гуцул-сиротина” (1864), “Соловій-чародій” (1864), “Зажурився, засмутився гуцул старий, сивий” (1865), “Кожда слабість лік свій має” (1865), “Ненька-вдовиця” (1867), “Бодай тебе, вівчарику, добро не минуло” (1867).

Схему 8+6 витримано послідовно:

Горить ватра на дарабі, вітрець повіває,
полониною флюяра плаче і ридає.
Зайшло сонце нічку спати за високі гори,
темна мрака закриває села, скали, бори⁸.
U—U—UU—U||U—UU—U 8+6
UU—UUU—U||—UUU—U 8+6
U— —U—U—U||UU—U—U 8+6
—U—UUU—U||—U—U—U 8+6

Відсоток хорейзації чотирнадцятискладових рядків становить 48,43.

Восьмискладовик (4+4) характерний для 7 % силабічних творів цього періоду. Такий ритм властивий віршам “На сіножати”, “Дочка мельника” (обидва – 1863), “Ходить козак, блукаючи”, “Там, де буйні вітри грають”, “Від Дунаю вітер віє” (всі – 1864).

Наведемо строфу з твору «Ходить козак, блукаючи»:
Ходить козак, блукаючи, —UU—||U—UU
долі-волі шукаючи, —U—U||U—UU
балугами, ба степами, —U—U||—U—U
вмиває ся слізюньками⁹. U—UU||UU—U

У віршах “Великдень”, (1865), “Чому в’яне, чому плаче” (1866), що становлять 28,5% від всіх восьмискладових поезій, наявні верси 4+4, 5+3, 3+5. Відсоток хорейзації версів у восьмискладовиках – 47.

У трьох віршах (4 %) – «Рідний край», «Впали мої сльози» (обидві – 1863), «Молодої Січи горді соколята» (1866) – фіксуємо ритм шестискладовика з катреною схемою 6, 6, 6, 6. Щоправда, у поезії «Молодої Січи горді соколята» наявні 16 % восьмискладових рядків.

Наведемо приклад з поезії «Рідний край»:

Всюди сонце гріє —U—U—U 6
Цілий день миленько, —UUU—U 6
всюди місяць світить —U—U—U 6
вечером красенько¹⁰ —UUU—U 6

Переважає акцентна форма (32.5 %). Усереднений відсоток хорейзованих рядків у поетовому шестискладовику – 55. Шестискладовик С. Воробкевича дуже силабо-

⁴Ibid., P. 407.

⁵Shabliovskiy V. «Folklorni dzhherela ukrainomovnoi ta rumunomovnoi tvorchosti S. Vorobkevycha» [Folklore Sources of Ukrainian and Romanian Creative Works of S. Vorobkevych], *Slovianske literaturoznavstvo i folklorystyka*, Vyp. 14, K.: Nauk. dumka, 1984, P. 64.

⁶Nykonenko P.M., Yuriychuk M.I. Sydir Vorobkevych: Zhyttya i tvorchoist' [Sydir Vorobkevych: Life and creative work], Chernivci: Ruta, 2003, P. 61.

⁷Protasova Svitlana «Virshuvannia S.Vorobkevycha 60-kh rokiv 19 stolittia» [Isidor Vorobkevych's versification the 60s of the 19 century], *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yu. Fedkovycha*: zb. nauk. prats, Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t, 2008, Vyp. 394–398, Slovianska filolohiia, P. 144.

⁸Tvory Izydora Vorobkevycha [Works of S. Vorobkevych's], u 3 t., T. 1, Lviv: Prosvita, 1909, P. 28.

⁹Ibid., P. 26.

¹⁰Ibid., P. 14.

Ритм 7-складовика з катреною схемою 7,7,7,7 властивий творам

“Прийди в вечір, дівчино” (1863), “У долині ставочок” (1865), де 7=4+3

Наведемо приклад з поезії «У долині ставочок»:

У долині ставочок	UU—U U—U
І маленький млиночок,	UU—U U—U
а в млиночку дівчина	UU—U U—U
хорошая калина ¹¹ .	UU—U U—U

Усереднений відсоток хореїзації семискладовика становить 25.

Уяву про десятискладовик 5+5 навівають поезії “Моя Буковина” (1863), та “Вечір над Прутом”(1865) (2,7 %). Наведемо приклад з поезії “Моя Буковина”:

Чому ти сердцю така миленька,	U—U—U U—U—U
рідна землице, моя Буковино?	—UU—U U—UU—U
Скажи сю тайну мому серденьку	U—U—U —UU—U
гарна, весела, люба, дружино! ¹² .	—UU—U —UU—U

Лише в одному вірші “Стара ненька”(1867) маємо розмір 8+5 (тринадцятискладовий вірш). Наведемо приклад:

Мала бідна зозуличка синів гнучих трох,
що не було гарним пари в Чорногорі всій.
Що-ж із того! – Не судилось діджати старій
втіхи, бо одного взяли в військо ще торік:
другий, щоб не втяли волос, за кордон утік¹³.
—U—UUU—U||U— —UU 8+5
UU—U—U—U||UU—UU 8+5
UU—UUU—U||U—UU— 8+5
—UUU—U—U||—UUU— 8+5
—UUU—U—U||UU—U— 8+5

Відсоток хореїзації рядків становить 56,25.

Поет використав також чимало різноскладових силабічних форм. Вони поділяються на врегульовані та нерегульовані. Зосередимося на врегульованих структурах.

Найбільшу частку серед врегульованих різноскладовиків становлять чотирнадцятискладовики зі схемою 8,6,8,6. Цей розмір характерний для віршів: “Мав я рожу білу, красну”, “Кожний хвалить край свій рідний”, “Знаю я, чому щебечеш”, “Знаю добре, чом увечір”, “Доле наша золотая”, “Невольник”, “Виріс в лісі дуб хороший”, “Марно вік мій впливає”, “Я казав бувало: “Боже!”, “Зів’яла рожа”, “Зроби мені, гуцулику”, “Літо було, пташки лугом”, “Черемош-лікар”, “Згадка старшини”, “Обжинки”, “Пане-брате товаришу”, “Кифор і Гануся”, “У тюрмі”, “На чужині”, “За що мя мучиш, жалю мій”, “Чорна хмара в полонині”, “Схилилася березонька”, “Моє бажанє”, “Ой над Прутом в Буковині”, “Прошу тебе, соловію”, “Моє горе”, “Журавлики, ключолети”. Загалом цей масив становить 84.2 % від врегульованих різноскладовиків і 45.7 % від усіх силабічних віршів поета.

Наведемо приклад з будовою непарних версів 4+4:

Журавлики, ключолети,	U—UU UU—U
горді, сизокрилі,	—UUU—U
як ви мене лишаєте,	—UU— U—UU
друзи мої милі? ¹⁴	—U— U—U

Відсоток хореїзації чотирнадцятискладовиків становить 76.5.

Тринадцятискладові рядки з катреною схемою 8, 5, 8, 5, де 8=4+4 властиві віршеві “Там би я співав” (1866). Наведемо одну строфу поезії:

Де ростуть ліси тинисті	UU—U—U—U
Наших синіх гір,	—U—UU
Сосни, смерічки гилисті,	—UU—UU—U
Де блукає зьвір ¹⁵	UU—U—

Відсоток хореїзації – 94 %

Іншу схему будови рядка – 7, 6, 7, 6 – мають тринадцятискладовики віршів: “На горі там монастир” (1865), “Ліси зазеленіли” (1867). Наведемо строфу з поезії «Ліси зазеленіли»:

За тиждень вже Великдень!	U—UUU—U
співає дівтора,	U—UUU—
і писанки вже пише	UUU—U—U
бабусенька стара ¹⁶ .	U—UUU—

За схемою рядків 8,7,8,7 (власне п’ятнадцятискладовик) побудовано твір “Напровесні” (1867):

Сумно чорний ворон краче,	—U—U —U—U
вихор лози в двоє гне,	—U—U—U—
сиві хмари і сніжницю	—U—U UU—U
на всі сторони жене ¹⁷	UU—UUU—

Відсоток хореїзованих рядків у п’ятнадцятискладовику дуже значний - він становить 97,8 %.

У поезії “То наш танець, наш козак” (1863) маємо пісенне “чергування” катренів 15-складовика зі схемою 8, 7, 8, 7 та чотиривіршів 8,8,7,7:

Чи є в світі красший танець,	UU—U—UUU
як веселий наш козак?	UU—U—U—
Аж дивує ся поганець,	UU—UUU—U
як танцює наш бідак.	UU—U—U—
Кожний каже: добрі люде,	—U—U—U—U
нема в світі і не буде	U— —UUU—U
понад танець – гей! га! га	—U—U—U—
веселого козака ¹⁸	U—UUUU—

Хореїзовані рядки у творі становлять 83,3%.

Крім уже розглянутих, фіксуємо й інші схеми врегульованого чергування силабічних рядків у творах: “Сумно в гаю зазуля кувала”(1863) – 10, 10, 8, 8, 10, 10, “Чумацька пісня” – 10, 10, 8, 8, 6, “Був то вечір тихий, красний” (обидва – 1864) – 8, 6, 8, 6, 7, 7, 7 та 7, 6, 7, 6, 7, 7, “Руські серця би віджили”, “Рекрути” (обидва – 1865) – 8, 8, 6, 8, 8, 6, “По грядках малий птах” (1866) – 3, 3, 6, 3, 3, 6, “Завируха виє” – 6, 6, 8, 6, “Там над рікою та під скалою” (обидва – 1867) – 10, 9, 10, 9. Приклад строфи вірша «Чумацька пісня»:

І в чужині люди умирають,	U—U—U UU—U 10
у могилах сном твердим дримають;	UU—U—U—U

¹¹ Ibid., P. 46.

¹² Ibid., P. 11.

¹³ Ibid., P. 73.

¹⁴ Ibid., P. 75.

¹⁵ Ibid., P. 53.

¹⁶ Ibid., P. 63.

¹⁷ Ibid., P. 75.

¹⁸ Ibid., P. 22.

но наймиліше умирати, UU—U UU—U 8
 днини воскресення ждати —U UU—U—U 8
 у рідненькім краю¹⁹. UU—U—U 6

Віршів, які складаються з нерегульованих різно-
 складових версів значно менше. Від 4-х до 11-и складів
 у рядках фіксуємо у творі “То наші любі, високі Карпа-
 ти”(1863), а у поезії “До моїх друзів”(1863) чергуються
 рядки з 6-11 складів. Наведемо приклад:

Знаєш ті гори, мій друже милий, —U U— UU—U—U
 10

Що ранком миленьким, UU—U 6
 вечером тихеньким —U UU—U 6
 сонце їх украшає, —U UU—U—U 7
 сердешно їх любить, U—U U—U 6
 до себе голубить, U—U U—U 6
 як мати все про них дбає? U—U U—U—U—U—U
 8

Я тобі скажу не треба питати: U U—U—U—U—U—U
 U 11

То наші любі, високі Карпати!²⁰ U—U—U U—U—U
 U—U 11

Ознаки поліметричних характерні для творів
 “Мурашка” та “Скалозуб” (обидва – 1865). Вірш
 “Мурашка” чотиричастинний. Першій з них властивий
 ритм восьмискладовика та чотирнадцятискладовика (8
 +6)². Друга і третя мають форму урегульованого різно-
 складовика

(6, 6, 8, 6):
 Коня вороного U—U U—U
 Сава зупиняє. —U U—U—U
 “Гляньте, братці! – ось мурашка —U—U U—U—U
 U

На степу куняє!²¹ —U—U—U

Остання – четверта частина має ритм чотирнадця-
 тискладовика 8, 6, 8, 6. Твір “Скалозуб” теж має чотири-
 частинну будову. Перша і друга частини написані чоти-
 рискладовиком (8+6)² у третій – чергуються різноскла-
 дові рядки у діапазоні 6-18 складів. Четверта частина
 має риси восьмискладового вірша.

Твір “Похід на море” складається з частин, які ма-
 ють розмір 12, 14, 12, 14 та схему 10, 8, 8, 8, 8, 8, 10.

Наведемо приклад поезії рідкісної форми:

Рано до схід сонця Богу помолились
 Козарлюги і від Спаса помочи просили:
 “Стань нам у пригоді, Межигорський Спасе!
 Будем тебе убирати у парчі, блаватаси²².

—U U—U—U||—U U—U—U 6+6

U U—U U—U—U||—U U—U—U 8+6

U U—U—U U—U—U—U—U 6+6

—U U—U—U—U||—U U—U—U—U 8+6

У річищі силабо-тоніки поет створив три твори. Він
 використав чотиристоповий ямб, двостоповий та чоти-
 ристоповий цезурований амфібрахій.

Ритм ямбічного чотиристоповика характерний для
 поезії “Живуча вода” (1867):

Нераз бабуся – най царствує! – U—|U—|U—|U—|U

мені, як був я ще малим, U—|U—|U—U—
 прядучи кужіль вечорами U—|U—|UU|U—|U
 у піст перед Різдом святим²³. U—|UU|U—|U—

Вид ритму «архаїчний» (наголошуваність I стопи
 більша, ніж II).

Рядки поезії “Де серце моє” (1863) мають рідкісну
 форму двостопового амфібрахію:

Де бездни глибокі U—U U—U

І бистрі потоки, U—U U—U

Де чути трембіти U—U U—U

Солодкі привіти U—U U—U

Там серце моє!²⁴. U—U U—

Чотиристоповий цезурований амфібрахій характер-
 ний для поезії “Природа убралась у шати зелені”(1867).
 Наведемо одну строфу твору:

Природа убралась у шати зелені, U—U U—U ||U—
 U—U

Стопились полями студені сніги, U—U U—U ||U—
 U—U—

Співали пташата у лузі тинистім, —U U—U ||U—U
 U—U

Шуміла долина, раділи ліси²⁵. U—U U—U
 ||U—U—U—

Відсоток рядків з позасхемним наголосом – 23.

Більшість поетичних творів І. Воробкевича цього
 періоду – строфічні (93 %). Переважають монострофічні
 твори. Засвідчено 8 видів строф (катрен, п’ятирядник,
 семирядник, восьмирядник, дев’ятирядник, дванадцяти-
 рядник).

Домінують чотирирядкові строфи – 72 % від усіх
 монострофічних.

З-поміж катренних творів виділяємо такі схеми
 римування: ABCB, AbCb, aBcB, abcb.

Перша схема ABCB (41%) властива віршам “На
 сіножати”, “Кожний хвалить край свій рідний”,
 “Невольник”, “Знаю добре, чом у вечір”, “Знаю я чому
 шебечеш”, “Зроби мені, гуцулику”, “Зів’яла рожа”, “Я
 казав бувало: “Боже!”, “Марно вік мій упливає”, “Літо
 було, пташки лугом”, “Згадка старшини”, “Обжинки”,
 “Пане-брате товаришу”, “На чужині”, “У тюрмі”,
 “Журавлики, ключолети”, “Ой, над Прутом в Буковині”,
 “Моє бажане”, “Схилилася березонька”, “Черемош-
 лікар”, “Братови моєму”, “Прошу, тебе, соловію”,
 “Чорна хмара в полонині”, “Заверуха вие”, “Виріс в лісі
 дуб хороший”, “Великдень”, “Впали мої сльози”, “Мав я
 рожу білу, красну”, “Кифор і Гануся”, “Моє горе”,
 “Вечір над Прутом”. Наприклад:

Прошу тебе, соловію, А

Пташино маленька, В

Щоб так дуже ти у гаю С

Не співав з-раненька²⁶. В

Римування AbCb наявне у творах “Живуча вода”,
 “Природа убралась у шати зелені”,
 “Жовняр”, “Напровесні” “Там над рікою та під скалою”,
 “Ліси зазеленіли”. Наведемо одну строфу:

Нераз бабуся – най царствує! А

¹⁹ Ibid., P. 28.

²⁰ Ibid., P. 12.

²¹ Ibid., P. 243.

²² Ibid., P. 257.

²³ Ibid., P. 58.

²⁴ Ibid., P. 16.

²⁵ Ibid., P. 65.

²⁶ Ibid., P. 17.

Мені, як був я ще малим, b
Прядучи кужіль вечерами C
У піст перед Різдом святим²⁷. b
У поезії “На горі там монастир” використано римування aBcV:

На горі там монастир, a
А там у долині, B
Лежать мати і донька, c
В одній домовині²⁸. B
Схему abcb фіксуємо у вірші “За що мя мучиш, жалю мій”:

За що мя мучиш, жалю мій, a
так тяжко, що аж страх? b
Розлий ся красне, жалю мій, c
у піснях і думках!²⁹ b

У 16 % творів (“Гуцулка”, “Від Дунаю вітер віє” “Гуцул-сиротина”, “Соловій-чародій”, “Зажурився, за-смутився Гуцул старий, сивий”, “Кожда слабість лік свій має”, “Бодай тебе, вівчарику, добро не минуло”, “Чому в’яне, чому плаче”, “Там, де буйні вітри грають”, “Горить ватра на дарабі”, “Ходить козак, блукаючи”, “До моїх друзів”, “Ненька-вдовиця”, “Чом так сумно, Україно, твоїми степами”) наявне парне римування (AABB):

Усміхнулась сердешная, старі руки склала A
і молитви у куточку з-тихенька шептала. A
Підійшла до молоденьких ненька сизокрила B
і руками старенькими поблагословила³⁰. B

Цікаві схеми римування – AABV ccdd EEff, AABV ccDD, AABV c’s’DD – наявні у творах “У долині ставочок”, “Прийди в вечір, дівчино”, “Дочка мельника”:

Дала хлопцю зіля пити, A
вже не може він любити, A
пішов світом та біленьким B
і лісочком та темненьким, B
блукаючи, гукаючи, c’
дівчиноньки шукаючи. c’
дівчинонька омліває, D
гіркі слези проливає³¹ D

Три схеми перехресного римування ABAB, AbAb, та ABAB і c’Dc’D – наявні у поезіях “Моя Буковино”, “Там би я співав”, “Доле наша золотая”.

П’ятирядкові строфи (5.4 %) характеризуються такими схемами римування: aabbc, deeff (“Стара ненька”), AABBA (“Чумацька пісня”), AABBC (“Де серце моє”):

Де гори високі A
І бори широкі, A
Де бурі шаліють, B
верхи зеленіють, B
там серце моє!³² C

Римування AABCCB, AABVCC властиве шестивіршам творів “Рекрути”, “Руські серця би віджили” та “Сумно в гаю зозуля кувала”, “Ой прийшов я до ворожки”. Наведемо приклад з поезії “Рекрути”:

Будь здоровий рідний краю, A

Річко чиста, луже, гаю. A
люба верховино! B
Вже вас мушу покидати, C
Сині, рідні Карпати, C
Завтра ще до днини³³. B
Римування ABAVCCD знаходимо у поезії «Був то вечір тихий, красний», наприклад:

То був вечір тихий, красний, A
пташки щебетали, B
небом світив місяць ясний A
звздоньки сияли, B
як сидів я хлопчина, C
а при боку дівчина C
під липов зелененьков³⁴. D

Твір “Молода Січ” характеризується римуванням ABCBDDEE:

Молодої Січи A
горді соколята, B
обійміться, пригорніться, C
як рідний брат брата B
Буде молодіти, D
зорев рум’яніти D
наша рідна ненька E
сива і сумненька³⁵. E

Рядки вірша “То наші любі, високі Карпати” римуються за схемою ABBCDDCEE:

Знаєш ті гори, мій друже милий, A
що ранком миленьким, B
вечером тихеньким B
сонце їх украшає, C
сердешно їх любить, D
до себе голубить, D
як мати все про них дбає? C
Я тобі скажу, не треба питати: E
То наші любі, високі Карпати!³⁶ E

У десятирядкових строфах твору “Рідний край” маємо римування ABCBDADAEE:

Всюди сонце гріє A
цілий день миленько, B
всюди місяць світить C
вечером красненько; B
та нігде так сонце D
мило світ не гріє, A
місяць перекроєць D
дивно так не мріє, A
як у ріднім краю, E
в нашім милім раю³⁷. E

У п’яти творах (“Чорні хмари ся розплили”, “Для забави”, “То наш танець, наш козак”, “Похід на море”, “Мурашка”) наявне несистемне римування. У віршах С. Воробкевича цього періоду переважають жіночі рими (74 %). У 13.6 % поезій чергуються чоловічі та жіночі рими у різній послідовності. Чоловічі рими засвідчені у двох творах: «За що мя мучиш, жалю мій», «Стара ненька» Дактилічні рими наявні у поезіях «Доле наша золо-

²⁷ Ibid., P. 58.

²⁸ Ibid., P. 239.

²⁹ Ibid., P. 62.

³⁰ Ibid., P. 240.

³¹ Ibid., P. 231.

³² Ibid., P. 16.

³³ Ibid., P. 42.

³⁴ Ibid., P. 31.

³⁵ Ibid., P. 31.

³⁶ Ibid., P. 12.

³⁷ Ibid., P. 14.

тая», «Дочка мельника».

Переважають точні рими – 85 %; частка приблизних – 10.4 %, частка неточних – 4.6 %.

У 22 % творів усі рими – точні (“Знаю я, чому щечечеш”, “Горить ватра на дарабі”, “Від Дунаю вітер віє”, “Гуцулка”, “Ой прийшов я до ворожки”, “Мав я рожу білу, красну”, “У долині ставочок”, “Там би я співав”, “Дочка мельника” та ін.).

Частка дієслівних поетових рим становить 37.7 %, різнограматичних – 25.2 %.

Лише в одному творі - “По грядках малий птах” - наявне послідовне внутрішнє римування.

У віршах поета фіксуємо асонансну риму: розділяє – поглядає; нарощену: ніколи – молить, помолились – просили, загриміло – розлетілось, море – говорить, загинув – сину; алітераційну: сивоусий – кароокій; тавтологічна: віру – віру, пійду – пійду, перехресна: дитину – єдину.

Висновок. Віршовані твори С. Воробкевича раннього періоду творчості (1863-1867) відзначаються силабічним віршуванням (96 %) з перевагою упорядкованих форм (поет розробляв 6-складовик, 7-складовик, 8-складовик, 9-складовик, 13-складовик, 14-складовик). Значною є кількість врегульованих (89 %) та нерегульованих (7 %) різноскладовиків Переважають строфічні твори (93 %). У річищі силабо-тоніки поет створив три твори (4 %). Він використав чотиристоповий ямб, двостоповий та чотиристоповий цезурований амфібрахій.

Більшість поетичних творів І. Воробкевича цього періоду – строфічні (93 %). Переважають монострофічні твори. Засвідчено 8 видів строф (катрен, п’ятирядник, семирядник, восьмирядник, дев’ятирядник, дванадцятирядник). Майже всі поезії римовані, домінують різноманітні схеми врегульованого римування. Таким було віршування С. Воробкевича раннього періоду творчості. На часі – розгляд поетової версифікації наступних періодів.

Boris Bunchuk, Tetyana Nykyforuk. About the Form of S. Vorobkevych’s Poetry of the Early Period (1863-1867). The article deals with the Ukrainian writer Bukovinian S. Vorobkevych (1863-1867) and his early poetry from the point of view of metrics, rhythm, rhyme and stanza division. It is shown that in the works of the poet’s second creative period, syllabic versification (96 %) with the predominance of any syllabic ordered forms dominates (the poet developed 6, 7, 8, 9, 13, 14- pattern). The poet created three works (4 %) within syllabotomics. He used 4-tact pentameter, and 2-tact amphibrach with caesura.

Most poetic works of S. Vorobkevych of this period have strophic structure. 8 types of stanzas are registered: quatrain, 5, 6,

7, 8, 9, 10-liners. In 72 % of all monostrophic stanzas 4-tact liners dominate. Among the quatrains we distinguish such scheme rhymes as: ABCB, AbCb, aBcB, abcb. In 16 % of works, pair rhyme is present (AABB). Interesting rhyme schemes are: AABB, ccdd, EEff, AABB, ccDD, AABB, c’c’DD. Three cross rhyme schemes are ABAB, AbAb, та ABAB і c’Dc’D. 5-liner stanzas (5,4 %) are characterized by the following rhyme schemes: aabbc, deeff, AABBA, AABBC.

Rhymes AABCCB and AABBC are peculiar for 6-liners. Rhyming ABABCCD is found in 7-liners. The 8-liners and 9-liners rhyme are according to ABBCDDCEE scheme. In the 10-liners, the rhyme scheme is ABCBDADAE.

Five works display the non-systematic rhyme scheme. In S. Vorobkevych’s verses of this period female rhyme dominates (74 %). In 13,6 % of poems male and female rhymes are applied alternatively. Male rhymes are registered in two works.

Dactylic rhymes dominate in 2 poems. Accurate rhymes – 85 %; approximate – 10,4 %, inaccurate – 4,6 %. In 22 % of all works rhymes are accurate. The share of verbal rhyming is 37,7; 25,2 % are rhymes of different parts of speech.

Key words: *versification, metrics, rhythmic, strophic, rhyme, syllabic, syllabic-tonic, rhythm.*

Борис Бунчук – доктор філологічних наук, професор, декан філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Коло наукових інтересів: українська поезія, поетика віршованих творів, версифікація. Автор багатьох наукових праць, у тому числі монографії «Версифікація Івана Франка» (2000).

Boris Bunchuk – Doctor of Philological Sciences, professor, Dean of the faculty of Philology of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University. Research interests: Ukrainian poetry, poetics, poetic works, versification. He is also the author of many scientific publications, including the monograph “The versification of Ivan Franko» (2000).

Тетяна Никифорок – викладач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Працює над кандидатською дисертацією на тему «Поетика віршованих творів Сидора Воробкевича». Всього опубліковано 10 статей. Коло наукових інтересів: теорія віриознавства загалом та поетика віршованих творів С. Воробкевича.

Tetyana Nykyforuk is a teacher of the department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University». Currently working on a scientific thesis «Poetics of S. Vorobkevych’s poems». She has published 10 articles. Scientific research about the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych’s verses.

Received: 17.04.2017

Advance Access Published: June, 2017

© B. Bunchuk, T. Nykyforuk, 2017